

lott le. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy a keresztnév éppen Erdélyben és a Partiumban vált népszerűvé, ott ahol a terjedő protestantizmus hamar „eltüntette” a legenda nőalakjának tiszteletét, a névadás kései motivációjaként valami mást kell keresnünk.

A különös keresztnév továbbterjedését - úgy tűnik - a családokban továbbélő névadási hagyomány biztosította. A név általában házasság révén honosodott meg egy-egy családban, majd a közös gyermek nevében fennmaradt. Ezt tovább erősítette, hogy egyes családok többszörösen is rokonságba keveredtek egymással, és az újszülött lány megkapta keresztanyja, nagynénje vagy nagyanyja nevét. Ezenkívül hozzávehetjük, hogy szokás volt a név újradadásával megadni valamely kiemelkedő ős tiszteletét is. A fenti adatokból látjuk, hogy a Druzsiána név a 19. század második felében már alig volt jelen a hazai névanyagban. A legújabb kiadású utónévkönyvek⁸¹ szerint, napjainkban nem fordul elő a gyakoriak közt, feltételezhetően nincs ilyen nevű nő Magyarországon. E patinás keresztnévet pedig szívesen hallanánk hazai női neveink között ma is.

FÜLÖP ANDRÁS – FÜLÖP LÁSZLÓ

ITT MINDENKI KITŰNŐ?

Vizsgálódásaim és mostani mondanivalóm témáját alapvetően két tényező motíválta. Az egyik kifejezetten személyes érintettségből fakad, pontosabban az 1994-ben született fiúgyermekem keresztnéve, illetve a névvel kapcsolatos utólagos viszonyom. A másikat a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei (százhuszezer példányban megjelenő) napilap, a Kelet-Magyarország időleges rovata alapozta meg. Ez év nyarán ugyanis viszonylagos rendszerességgel, összesen 24 alkalommal olvashattuk-nézhattük-böngészgethettük az „Itt mindenki csupa 5-ös!” című, színes gyermekfotókkal teli oldalt az újságban. Az egyes fényképek alatt a teljes név, az osztály, a település és az iskola neve szerepelt. 24-szer 68, azaz 1632 általános iskolás adata. Ráadásul minden tanuló kitűnő eredménnyel zárta a tanévet. Érdeklődésemet tovább fokozta, hogy bizonyos keresztnévek feltűnő gyakorisággal ismétlődnek, hogy olykor igen különleges nevek bukkannak föl; hogy nem ritkaság a testvérek jelenléte; s hogy az adatok szerint szemmel láthatólag kevesebb a felső tagozatosok száma. Mindemellett egyenesen lenyűgözött a fölismerés, hogy éppen a 4. osztályosok jelentenek szembetűnő cezúrát a még tömeges és a szisztematikusan fogyatkozó adatnyújtók tábora között. Ez pedig azért lehet lényeges, mert a negyedikesek 1990–91-ben látták meg a napvilágot, tehát már a rendszer-

⁸¹ LADÓ JÁNOS – BÍRÓ ÁGNES: Magyar utónévkönyv. Bp. 1998. 163.; PÁLFY GYULA: Utónévkönyv. Bp. 1999. 196.

változtatás utáni időszak első szülöttei. Ezen körülmények a következő kérdések megválaszolására ösztönöztek:

1. A kitűnő tanulók keresztnévanyaga reprezentálhatja-e a velük azonos korúak összességének neveit?
2. Vannak-e érzékelhető összefüggésbeli eltérések a fiú- és a leánytanulók keresztnéveinek rendszerében?
3. Megragadhatók-e esetleges névadási indítékok?
4. Mire számíthatunk a jövőben?

Tisztában vagyok azzal, hogy az első kérdés megválaszolásához az igenlő és nemleges argumentumok egész seregeit fölvonultathatnánk. Tekintettel arra, hogy ez akár külön tanulmány kereteit is kitölthetné, e helyütt csupán azoknak az érveknek a fölsvillantására vállalkozom, amelyek döntésem meghozatalában a legfontosabbnak bizonyultak. Jogosan merül föl a kérdés, hogy a „kitűnők társasága” névtani szempontból vizsgálható-e egyáltalán. A névadás pillanatában ugyanis senkiről sem lehetett előre tudni azt, hogy milyen tanuló lesz belőle. De éppen itt keresendő a válasz is: mindannyian kitűnők lettek. Esetünkben tehát nem a nevek viselőinek az összetartozásából, hanem a szülők attitűdjéből, szellemi beállítódásából; szűkebb vonatkozásban a kultúrához, az iskoláztatáshoz való viszonyából kell kiindulni. Ezt az érvet erősíti az is, hogy az 1632-ből 338-an (20,7%) testvérek az adatnyújtó tanulók. Kivételek természetesen, mint mindig, itt is bizonyosan vannak; általában véve azonban – megítélésem szerint – a szülők döntő többsége az alsó és felső középosztályhoz, a társadalmi paletta meghatározó régiójához tartoznak. [Ne feledjük, hogy olyan megyéről van szó, ahol a legmagasabb a munkanélküliek száma.] A szülőknek az említett attitűdje különösen az alsó tagozatos gyerekek (1253, 77%) tanulmányaiban játszik fontos szerepet. Később ennek a közvetlen hatása fokozatosan gyöngül, mint ahogyan fokozatosan csökken a kitűnő tanulók száma is. A felső tagozatosok – mint adatszolgáltatók – viszonylag csekély számarányát azonban nemcsak, sőt nem elsősorban ez határozza meg, hanem inkább a korosztály mentalitása: ti. „ciki, égő” a kitűnőséggel való kérdés. A reprezentáció kérdésével kapcsolatban itt jegyzem meg, hogy a megye 178, iskolával is rendelkező települése közül 158-ból érkezett adat (84 %). Mindezeket figyelembe véve úgy vélem, hogy mind az adatok mennyisége, mind pedig azok aránybeli mutatói alkalmasak bizonyos névtani szempontú vizsgálatok elvégzésére.

A névadatokat időrendben haladva mutatom be, tehát a 4. osztályosokkal kezdem (ld. rendszerváltoztatás), és az 1. osztályosokkal fejezem be. A negyedikesekek közül összesen 278 tanuló adatai állnak rendelkezésre. Ebből 100 fiú és 178 leány (1990—1991-ben születtek).

Fiúk:

Pozíciósám	Név	A névhasználók száma	Százalékos arány
1.	László	9	9 %
2.	Gergő	6	6 %
	Tamás	6	6 %
3.	Ákos	5	5 %
4.	János	5	5 %
5.	Péter	5	5 %
	Zoltán	5	5 %

Mivel egy pozíciósámhoz több név is tartozhat, a pozíciósámtól függetlenül mindig az *első 6* nevet tekintem a további számítás alapjául. A népszerűségi index így úgy áll elő, hogy az első hat név viselőinek számát elosztom az összes fiú számával. A fenti táblázat tanúsága szerint 36 fiú viseli a legnépszerűbb neveket (6-ot). 100 fiúra vetítve ez 36 %-os népszerűségi index. A nevek kihasználtsági arányát az összes fölhasznált név és az összes személy hányadosából kaphatjuk meg. Esetünkben 100 fiúra 38 név esik. Ha minden fiút másként hívnának, akkor ez a kihasználtsági arány 100 %-os volna. Így azonban ez 38 %-os.

Lányok:

Pozíciósám	Név	A névhasználók száma	Százalékos arány
1.	Alexandra	7	3,9 %
	Enikő	7	3,9 %
2.	Ágnes	6	3,4 %
	Dóra	6	3,4 %
	Eszter	6	3,4 %
3.	Anita	5	2,8 %
	Edina	5	2,8 %
	Enikő	5	2,8 %
	Evelin	5	2,8 %

A 178 lányból 37-en viselik az első 6 nevet, így a népszerűségi index (37/178) 40 %-os.

A 4. osztályos fiúk névhasználatáról megállapíthatjuk, hogy zömmel ún. hagyományos neveket viselnek. Egyetlen újabb keletű név került az előkelő 2. helyre, a *Gergő*, amely a *Gergely* becézónévi formájaként vált anyakönyvezhető névvé. A lányoknál már tarkább a kép. Hagyományosnak mondható a bibliai *Eszter*, a görög eredetű *Ágnes*, már-már hagyományos a Vörösmarty alkotta *Enikő* (← Enéh). Becézőként önállósultak, s a 70-es, 80-as években kezdték pályafutásukat az *Anita* és a *Dóra*; s igen friss fejleménynek tekinthető az *Alexander*-ből nőiesített *Alexandra*. Ez a 90-es évekig igen ritka névnek bizonyult, jóllehet már a XII—XIII. századtól ismert a magyarban.

A 3. osztályosok összlétszáma a legmagasabb, 379. Ebből 147 fiú és 232 leány (1991—1992-ben születtek).

Fiúk:

Pozíciószám	Név	A névhasználók aránya	Százalékos arány
1.	Tamás	11	7,5 %
2.	Attila	9	6,1 %
3.	Gábor	8	5,4 %
	Zsolt	8	5,4 %
4.	László	7	4,8 %
	István	7	4,8 %
	Dávid	6	4,1 %

Népszerűségi index: 34 % (50/147).

Kihasználtsági arány: 32 % (47/147).

A hagyományosnak mondott nevek zöme a régiségből ismert és használt név. Az *István* és a *Gábor* a 16. századtól napjainkig kedvelt. A *Tamás* a 16—17. és a 20. században népszerű igazán. A *László* a 19. századtól, az *Attila* és a *Zsolt* a 20. század elejétől vált vonzóvá. A 60-as évektől szinte kivétel nélkül reneszánszát éli mindegyik.

Lányok:

Pozíciószám	Név	A névhasználók aránya	Százalékos arány
1.	Dóra	9	3,9 %
	Nikolett(a)	9	3,9 %
	Renáta	9	3,9 %
	Kitti	9	3,9 %
2.	Alexandra	8	3,5 %
	Eszter	8	3,5 %
	Anett	7	3 %

Népszerűségi index: 22 % (52/232).

Kihasználtsági arány: 35 % (81/232).

A képzeteinkben hagyományosként élő női nevekhez képest a legnépszerűbb nevek csupán az *Eszter*rel képviseltetik magukat. A *Dorottya* névnek a számos nyelvben elterjedt és önállósult becézője, a *Dóra*, valamint a *Katalin* angol becézőjéből önállósult *Kitti* csak egy-két évtizedes múltra tekinthet vissza nyelvünkben. A *Nikolett(a)*, *Renáta* és *Alexandra* kivétel nélkül férfinevek női változataiként váltak divatosná (g. *Nikolaosz* > fr. női *Nikol* > fr. ill. olasz kicsinyítőképzős változat: *Nikolett(a)*; g. *Alexandrosz* > lat. *Alexander* > női *Alexandra*; lat. *Renátusz* > *Renáta*).

A 2. osztályos kitűnő tanulók közül 113 fiú és 161 lány küldte el adatait.
Fiúk:

Pozíciós szám	Név	A névhasználók aránya	Százalékos arány
1.	Dávid	9	8 %
2.	László	8	7 %
	Gergő	8	7 %
3.	Gábor	6	5,3 %
	Norbert	6	5,3 %
4.	Péter	5	4,4 %
	Attila	5	4,4 %
	István	5	4,4 %
	Zoltán	5	4,4 %

A nevek tanúsága szerint az 1992—1993-ban született fiúk névadásában némi áttörés tapasztalható. Az eddig divatos hagyományos nevek uralma meg-inogni látszik. Noha továbbra is csak a *Gergő* tartozik a valóban újonnan alakult nevek közé; eddig soha nem tapasztalt felívelési pályára került a 20. sz. második feléig kimondottan kerülendőnek ítélt *Norbert*, s a régről ismert (héber eredetű bibliai név), főleg a 16. századi protestantizmus által népszerűsített, de igazi divatnévvé sohasem vált *Dávid*. Az első hat nevet 42 tanuló viseli, így a népszerűségi index: 37 %. A 113 fiú névadásához 43 nevet használtak föl szüleik. Ennek megfelelően a kihasználtsági arány: 38 %.

Lányok:

Pozíciószám	Név	A névhasználók aránya	Százalékos arány
1.	Barbara	8	5 %
	Kitti	8	5 %
	Nikolett(a)	8	5 %
2.	Anita	7	4,3 %
3.	Evelin	6	3,7 %
4.	Vivien	5	3,1 %
	Enikő	5	3,1 %
	Nóra	5	3,1 %
	Viktória	5	3,1 %

Népszerűségi index: 26 % (42/161).

Kihasználtsági arány: 41 %.

A *Kitti* és a *Nikolett(a)* mellé (immár zömében az *-a* képzőt nélkülöző változattal) döntő többségükben ugyancsak új alakváltozatú női nevek kerültek az éltre. Az *Anita* keresztnév az *Anna* és a *Johanna* spanyol becézőjéből származik; az *Evelin* az *Éva* angol és francia eredetű továbbképzése; míg a *Vivien* az ismeretlen etimológiájú *Viviána* angol eredetű alakváltozata. Egyedül a *Barbarát* te-

kinthetjük hagyományosnak, hozzátéve, hogy az elterjedtebb régi magyar formáját a *Borbálát* újabban teljesen kiszorítja. Népszerűségét alighanem a becező alakjának, a *Barbinak* köszönheti, ez pedig a népszerű amerikai játékbabával van összefüggésben.

A keresztnévek bemutatásának sorát az 1. osztályosokéval zárom. Közülük 118 fiú, 204 lány. Összlétszámuk 322.

Fiúk:

Pozíciószám	Név	A névhasználók száma	Százalékos arány
1.	Dávid	9	7,6 %
2.	Gergő	7	5,9 %
	László	7	5,9 %
	Máté	7	5,9 %
3.	Péter	6	5,1 %
	Tamás	6	5,1 %
-----	Attila	6	5,1 %
	Tibor	6	5,1 %

Népszerűségi index: 36 % (42/118).

Kihasználtsági arány: 39 %.

Az eddig jól ismert divatos nevek köre csupán egy régi újjal, a *Mátéval* bővült. Bár a 11—14. században is a divatos nevekhez tartozott a bibliai név, a 18—19. századra jelentősen csökkent a népszerűsége. Csak a legutóbbi néhány évben indult el újabb karrierjének útján.

Lányok:

Pozíciószám	Név	A névhasználók száma	Százalékos arány
1.	Dóra	14	6,8 %
2.	Alexandra	9	4,4 %
3.	Mónika	8	3,4 %
4.	Fruzsina	7	3,4 %
	Petra	7	3,4 %
5. -----	Adrienn	6	2,9 %
	Enikő	6	2,9 %
	Zsófia	6	2,9 %

A görög eredetű *Eufrozina* megmagyarosodott formája, a *Fruzsina*, valamint a vitatott etimológiájú *Mónika* (korábban *Monika*) neveket leszámítva ismét újabb férfinévből nőiesített nevekkel bővült a divatnevek listája. Az *Adrián* férfinév (magyarul *Adorján*) női párja az *Adriána*, s ennek franciás alakja az előkelő helyen álló *Adrienn* (< fr. *Adrienne*). A *Petra* pedig a görög *Petrosz* > lat. *Petrus* férfinév női megfelelője.

Népszerűségi index: 25 % (51/204).

Kihasználtsági arány: 38 % (78/204).

Az évfolyamonként bemutatott fiú- és lánynevek mozgásának nyomon követéséhez, a változási tendenciák összevetéséhez az alábbi táblázatot hívhatjuk segítségül:

		4. o.	3. o.	2. o.	1. o.	Átlag
Fiúk	Népszerűségi index	36	34	37	36	36
	Kihasználtsági arány	21	22	26	25	23,5
Lányok	Népszerűségi index	38	32	38	39	37
	Kihasználtsági arány	40	35	41	38	38,5

Az adatok vallomása szerint mind a fiúknál, mind a lányoknál viszonylagos egyenletesség mutatkozik. A törés minden részadat esetében a 3. osztályban tapasztalható, ráadásul egyöntetű csökkenés a népszerűségi és kihasználtsági mutatókban egyaránt. A népszerűségi adatok visszaesését illetően számításba kell vennünk, hogy itt van a legtöbb fiú és lány. Noha ezúttal is az első hat helyezést tekintettük a számítás alapjának, a 7—12. pozícióban relatíve szintén magas a névhasználók száma mindkét nemben (7 és 5 között). Ez azt jelenti, hogy több a divatos név, mint más évfolyamokban, s ennek megfelelően tömegük szélesebb sávban terítődik szét. Ez okozza az első 6 név népszerűségi indexének visszaesését. A 3. évfolyam viszont az egyetlen, ahol a fiúk népszerűségi mutatója – ha kévéssel is, de – magasabb a lányokénál. Tehát itt bizton állítható, hogy a fiúk a névdivat tekintetében megelőzték a lányokat. Ez a föllendülés a névkihasználásban is megmutatkozik. Mint láttuk, a lányok több divatos nevet használnak ugyan, mint más osztályokban, de ennek arányában nem nőtt a felhasznált nevek száma. A fiúknál azonban mint minden más évfolyamban, itt is emelkedett a nevek kihasználtságának aránya.

A négy évfolyam összesített adatai nyomán megállapítható, hogy a fiúk népszerűségi indexe alig kevesebb, mint a lányoké, miközben lényegesen nagyobb a lányok kihasználtsági mutatója. Ez utóbbinak magyarázata lehet a nagyobb névválaszték, de a hagyománytisztelet lényegesen kisebb mértéke is indokul szolgálhat. Végző következtetésként megkockáztatható az állítás, hogy a leendő felső tagozatos fiúk a fölkapott nevek divatja tekintetében fölzárkóztak a lányokhoz, de a névpaletta jelentős szélesedése az egyenletesen növekvő tendencia ellenére is várat magára.

Az indítékokat illetően, mint ahogyan a részeredményekből is tapasztalhattuk, szintén van eltérés a fiúk és a lányok névadásában. A névdivat egyre jelentősebb szerepet játszik a fiúk névadási motívumai között, de a divatos nevek kiválasztásában csekély szerep jut az újabb keletű neveknek. A *László* például

mindig benne van az első 6-ban (1., 2., 2., 5.), de a *Tamás*, *Attila* és a *Péter* név is rendkívül népszerű. Láthatóan az ún. hagyományos nevek meghatározó szerepe érvényesül. Jól szemlélteti ezt az alsó tagozatos fiúk (478) összesített népszerűségi mutatója:

Pozíciószám	Név	Névhasználók száma	Százalékos arány
1.	László	31	6,4 %
2.	Dávid	28	5,9 %
3.	Gergő	26	5,4 %
	Tamás	26	5,4 %
4.	Attila	23	4,8 %
5.	Péter	21	4,4 %
	Gábor	21	4,4 %
6.	István	18	3,8 %

Találgatni persze lehet, de hogy miért éppen ezek kerültek az élre, teljes bizonyossággal aligha lehet megokolni. A *László* abszolút elsőségét vélhetően befolyásolta királyaink egész sora (II., III., V.), Kun László, Hunyadi László, s közülük talán a regionális kötődés miatt is leginkább Szent László királyunk. Szerepét a 19. századi romantika múltidézése erősíthette föl, ennek nyomán egy sereg híresség, politikus, festő, író is viselte-viseli máig. Pályafutásában kis mértékű bár, de nem elhanyagolható szempont a jelentése: 'hatalom, dicsőség'. A *Dávid* soha nem tapasztalt fölkapottsága talán (egyebek között) annak köszönhető, hogy a férfinevek gyarapodásához nem állnak rendelkezésre a női nevekre jellemző újtási, bővítési praktikák (nőiesítés, becéző, kicsinyítő képzős formák különböző nyelveken stb.). Aki tehát új, egyedinek tűnő férfinevek után kutat, kénytelen beérni az eddig mellőzött (itt talán éppen vallási okokból), de amúgy jó hangzású nevekkel. A *Dávid* pedig ilyen. Magam is így gondolkodtam gyermekem nevének kiválasztásakor, de ebben nagyobb szerepe volt az itt nem részletezendő családi hagyományoknak. Mi lett az eredmény? A fiam születésének évében csak Nyíregyházán 121 fiút neveztek el *Dávid*nak (abszolút első helyezés). Természetesen nem lett mindegyikből kitűnő tanuló. A *Gergő* bizonyára a becéző forma miatt keltette a névadókban az újszerűség képzetét.

A női nevek meglepően gazdagságának okairól már volt szó. Aligha szorul magyarázatra, hogy a lánynevek vizsgált tömegében az egy leánynévre jutó megterheltség aránya (775 leány osztva 139 választott névvel) miért csak 5,6; szemben a fiúkéval, amely 6,9 (478 osztva 69-cel). Ami a lánynevek kiválasztásának motívumait illeti, mérlegelésükkor az örömben némi üröm is vegyül. Lássuk ehhez az összesített sorrendet.

Pozíció- szám	Név	Névhasználók száma	Százalékos arány
1.	Dóra	33	4,3 %
2.	Alexandra	26	3,3 %
3.	Nikolett(a)	25	3,2 %
4.	Enikő	23	3 %
5.	Eszter	22	2,8 %
6.	Kitti	20	2,6 %
	Barbara	18	2,3 %
	Anett	18	2,3 %
	Anita	17	2,2 %
	Andrea	17	2,2 %
	Evelin	17	2,2 %
	Viktória	17	2,2 %

A lánynevek divatjának gyors változását mi sem bizonyítja jobban, hogy még a fölkapott nevek is szinte éves rotációban követik egymást. Az abszolút győztes *Dóra* pl. 4 éven belül a 4., 1., 10., illetve az 1. helyet foglalja el; míg a 2. helyezett *Alexandra* kissé szeszélyesebben változik: 2., 4., 17., 2. Mindazonáltal a nevek többsége arról tanúskodik, hogy a névválasztás indítékainak egyik markáns összetevője bizonyosan az idegenesebb hangzás: *Alexandra*, *Anett*, *Evelin*, *Nikoletta* stb. Több alakváltozat megléte esetén újabban a kevésbé magyaros változatot részesítik előnyben: A *Nikoletta* helyett inkább a *Nikolett*, a *Katalin*, *Kata*, *Kató*, *Katinka* helyett a *Kitti*. Bár szerencsére még nem tömeges, de már van *Anette*, *Yvett*, *Jennifer*, *Izabell* is. Olykor arra is akad példa, hogy ugyanannak a névnek különböző alakjait kapja meg a gyermek első, illetve második névként: *Gréta Margit*, *Kitti Katalin*. A családnév—keresztnév harmóniájával e helyütt ugyan nem foglalkozhatom, de szeretném megjegyezni, hogy e tekintetben is a lányok „viszik el a pálmát”: „*Pekk Petra*, *Reszkető Jennifer Xénia*, *Szántó Zsaklin*, *Vass Dzszenifer*” stb.

Ahogy utaltam is rá, a felső tagozatból kevesen, mindössze 367-en küldték be adataikat, ezért e kimutatásban neveik nem szerepelnek. Mégsem érdektelen talán, hogy a 23 %-ot kitevő felsősök 2 fiú (2,8 %) és 9 lánynévvel (6,4 %) gazdagították a már ismert nevek számát (69 + 132 = 201). Az így számított nevek összessége (201 + 2 + 9): 212. Ennek folytán a felsős fiúk és lányok összesen 5,2 %-kal módosították a nevek arányát. A nevek a következők: fiú – *Adorján*, *Barna*; lány – *Adél*, *Ibolya*, *Karolina*, *Loretta*, *Márta*, *Natália*, *Szandra*, *Vanda*, *Zita*.

4. A vizsgált korosztály névanyaga már arról árulkodik, hogy a rendszer-változtatás után a névadás szabadsága is érezhetően növekedésnek indult. Ennek leglátványosabb jelei az 1991. és 1992. évben mutatkoznak. Ez érthető is, hiszen a társadalmi változás hatásai nem jelentkezhetnek azonnal a névadásban is. A legszembetűnőbb változás, mint tapasztalhattuk a lányok névadásában mutatkozik, s

vélhetően ez a lendület folytatódott 1995 után, s lankadatlan ma is. A 90-es évek utolsó harmadában jelentek meg a kereskedelmi televíziók. A belőlük áradó szappanoperák hatása nyomán talán föl-fölbukkanak a *Josék*, az *Armandók*, a *Rodolfók*, de szinte bizonyos, hogy már ma is léteznek *Paulák* és *Paulínák*, *Eszmeraldák* és *Eszperanzák*. Hogy ez meddig fokozható? Erről egy régi slágerszöveg foszlányai sejlenek föl képzeteimből: „... mert a divat, az nem halad, csak visszaváltozik.” Így nem lepődnek meg azon, ha a *Cintiák*, *Liliánák*, *Lolíták*, *Loreták* és *Jenniferek* uralkodását újra az *Erzsébetek*, *Júliák*, *Borbálák* és *Sárák* váltanák föl.

SZABÓ G. FERENC

A HÁZAS NŐK NÉVVISSELÉSE A XX. SZÁZAD UTOLSÓ ÉVEIBEN — ÖT ÉV STATISZTIKÁINAK TÜKRÉBEN

A magyar asszonynevek kutatása a XX. század második felében fordult a jelenkori névanyag vizsgálata felé. A század végéhez közeledve egyre több kutatót érdekelt az 1974-es családjogi törvény hatása. Ezzel kapcsolatban több vizsgálat és felmérés adatait ismerhetjük meg a szakirodalomból. A kutatók leggyakrabban a törvényben engedélyezett névformák megoszlásának szociológiai jellegű vizsgálatával foglalkoztak. A kiemelt szempontok között szerepelt egy-egy településen vagy társadalmi csoportban a házasságkötés éve és a házasságot kötő nők életkora (FERCSIK 1992); a házasságkötés időpontja, a nő kora és végzettsége (LACZKÓ 1996); a városi és a vidéki lakóhelynek, valamint a házasságkötés időpontjának hatása a névválasztásra és a névhasználatra (ZAHUCZKY 1997); a hivatalos és a nem hivatalos névformák használata egy meghatározott csoporton belül (Hajdú 2000); valamint a hivatalos és a nem hivatalos asszonynévtípusok népszerűsége és gyakorlati hasznossága (ÖRDÖG 1975; RÉVÉSZ 2001).

Az anyaggyűjtés ezekben a kutatásokban többféle módszerrel történt. Az egyik lehetőség a választott település polgármesteri hivatalában a házassági anyakönyvi bejegyzések tanulmányozása, és az adatokból statisztika összeállítása (FERCSIK 1992; ZAHUCZKY 1997; RÉVÉSZ 2001). Az anyakönyvek vizsgálatát azonban a személyiségi jogokra való hivatkozással legtöbbször nem engedélyezik a kutatók számára. Nagy szerencse és jó ismeretség kell ahhoz, hogy ezekbe az iratokba belepillanthasson a kutató. A statisztika készítését pedig általában a létszámmra és az egyéb fontos feladatokra való hivatkozással utasítják vissza a hivatalok.

Ha mégis sikerül a jelenkori anyakönyveket feldolgozni, akkor azokból az alábbi adatokat gyűjthetjük össze: a házasságkötés időpontja, a házasuló felek lakcíme, születési helye és ideje, állampolgársága, valamint a választott asszonynév típusa. Az utóbbi évtizedekben az anyakönyvekben nem jegyzik fel sem az iskolai végzettséget, sem a foglalkozást, sem egyéb szociológiai jellegű adatot.